

UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Parts of speech and dependent clauses: A typological study

van Lier, E.H.

Publication date
2009

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Lier, E. H. (2009). *Parts of speech and dependent clauses: A typological study*. [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam]. LOT.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

SAMENVATTING IN HET NEDERLANDS

Taaltypologie houdt zich bezig met taalvergelijking. Het primaire probleem waarmee typologen zich geconfronteerd zien, is het volgende: Om taalspecifieke structuren onderling te kunnen vergelijken, is een vorm-onafhankelijk *tertium comparationis* nodig. Om die reden kiezen typologen eerst een bepaald *functioneel* domein, waarna ze onderzoeken welke *formele* structuren er in verschillende talen bestaan om bepaalde onderscheidingen binnen dat domein uit te drukken. Nadat een typoloog het spectrum van structurele variatie tussen talen binnen een functioneel domein in kaart heeft gebracht, probeert hij of zij *universalia* te formuleren: afhankelijkheidsrelaties tussen bepaalde structuurkenmerken die gelden voor alle talen. Binnen de *functionalistische benadering* van taaltypologie, waaronder ook de onderhavige studie valt, wordt aangenomen dat dergelijke universalia verklaard kunnen worden in termen van de *functie* van menselijke taal, namelijk het coderen van communicatie (Croft 2003).

Drie basale communicatieve of *propositionele* functies kunnen worden onderscheiden: Referentie, predicatie, en modificatie. *Refereren* betekent: het identificeren van een referent, i.e. een entiteit waarover je wilt praten. *Prediceren* houdt in: iets toeschrijven aan een referent, i.e. vertellen dat deze referent zich in een bepaalde situatie bevindt. *Modificeren* betekent het uitbreiden van een referentiële of predicatieve uiting, door het uitdrukken van een additionele eigenschap van ofwel een referent ofwel een situatie (Searle 1969, Croft 2001: 66).

Deze drie propositionele functies – referentie, predicatie, en modificatie – kunnen in talen worden uitgedrukt door verschillende soorten *constructies*. Voorbeeld (1) laat zien dat een referentiële uitdrukking zoals het direct object van het werkwoord *zie* de vorm kan hebben van een simpele lexicale constructie (*een auto* (in 1a)), maar ook van een meer complexe, ingebedde zin (*dat Jan een nieuwe auto heeft gekocht* in (1b)). Dit onderzoek heeft betrekking op de twee constructietypes in voorbeeld (1): lexicale constructies of woordsoorten (*parts of speech*) en ingebedde of afhankelijke zinsconstructies (*dependent clauses*).

- (1) a. Ik zie **een auto**.
 b. Ik zie **dat Jan een nieuwe auto heeft gekocht**.

Parts of speech is de traditionele term voor *woordsoorten*, dat wil zeggen de klassen van inhoudswoorden die onderscheiden worden in de grammatica van een bepaalde taal (Schachter & Shopen 2007:1). De klasse van zelfstandig naamwoorden of nomina (*nouns*) wordt meestal gebruikt om te refereren (cf. *de auto* in (2a)); werkwoorden of verba (*verbs*) worden gebruikt voor predicatie (cf. *wast* in (2b)); bijvoeglijk naamwoorden of adjectieven (*adjectives*) voor het modifieren van referentiële uitdrukkingen (cf. *rode* in (2c)); en bijwoorden of adverbia (*adverbs*) voor het modifieren van predicatieve uitdrukkingen (cf. *grondig* in (2d)).

- (2) a. Henk **wast de auto**.
 b. Henk **wast** de auto.
 c. Henk **wast de rode** auto.
 d. Henk **wast de auto grondig**.

Echter, niet alle talen van de wereld vertonen dit specifieke woordsoortensysteem, waarbinnen elke klasse speciaal geschikt is voor het uitdrukken van één bepaalde functie. Sommige talen hebben een ander type woordsoortensysteem, waarbinnen twee of meer functies uitgedrukt kunnen worden door één en dezelfde woordklasse. Het Turks, bijvoorbeeld, heeft één klasse van woorden die zowel gebruikt kunnen worden voor referentie (zoals in voorbeeld (3a)), als voor modificatie van een referentiële of predicatieve uitdrukking (cf. respectievelijk voorbeeld (3b) en (3c)). De Engelse vertalingen van de voorbeelden in (3b) en (3c) laten zien dat in het Engels een nomen zoals *beauty* eerst afgeleid moet worden met de uitgangen *-ful* en *-ly*, voordat het gebruikt kan worden in modifierende functies.

Turkish (Göksel & Kerslake 2005: 49)

- (3) a. *güzel-im*
beauty-1POSS
'my beauty'
- b. *güzel bir köpek*
beauty ART dog
'a beautiful dog'
- c. *güzel konuştu*
beauty s/he.spoke
'S/he spoke beautifully'

Deze verschillende types van woordsoorten worden in dit boek aangeduid met twee termen die zijn voorgesteld door Hengeveld (1992): Woordklassen die gespecialiseerd zijn in het uitdrukken van één functie worden *rigide* genoemd, en woordklassen die zonder aanpassingen gebruikt kunnen worden in twee of meer functies worden *flexibel* genoemd.

Met betrekking tot ingebedde zinnen of *dependent clauses* (verderop afgekort als DCs) wordt meestal een drievoudig onderscheid gemaakt. Complementzinnen (*complement clauses*) worden gebruikt om te refereren: ze functioneren als het subject of object van een hoofdzin (zie voorbeeld (1b)). Betrekkelijke of relatieve zinnen (*relative clauses*) modificeren het subject of object van de hoofdzin. En bijwoordelijke of adverbiale zinnen (*adverbial clauses*) modificeren het predicaat van de hoofdzin (Thompson et al. 2007: 238).

Echter, net zoals er rigide en flexibele woordklassen zijn, bestaan er ook rigide en flexibele ingebedde zinnen. Het Abun bijvoorbeeld (een taal uit het westen van Papua) beschikt over een DC-constructie, gemarkeerd door het onderschikkende voegwoord *do*, die uitsluitend referentieel gebruikt kan worden, dat wil zeggen als complementzin (cf. voorbeeld (4)).

Abun (Berry & Berry 1999: 167)

- (4) *Ji nut [do an bi obat ne nggi wa*
1SG think COMP 3SG POSS magic DET strong for
be an gu hi ré.]
later 3SG kill 1SG this
'I thought that his magic was strong [enough] for him to kill me.'

De Baskische DC-constructie gemarkeerd door *-en* kan daarentegen zowel een referentiële als een modifierende functie vervullen. Dit blijkt uit voorbeeld (5), waar de constructie als complementzinnen wordt gebruikt in (5a) en als relatieve zinnen in (5b).

Basque (Hualde & Ortiz de Urbina 2003: 646, 764)

- (5) a. *Banekien* [*Mikel berandu etoriko z-en*]-a
 knew Mikel late arrive.FUT AUX-COMP-DET
 'I knew that Mikel would arrive late.'
- b. [*Pellok ekarri du-en*] *dirua galdu dut*
 Peter.ERG bring AUX-REL money.DET lose AUX
 'I lost the money that Peter brought.'

Behalve in termen van hun functionele mogelijkheden kunnen ingebedde zinnen – aangezien het complexe constructies zijn – ook worden bestudeerd vanuit het perspectief van hun interne morfo-syntactische eigenschappen. Meestal worden deze eigenschappen beschreven in relatie tot de eigenschappen van 'gewone', niet-ingebede hoofdzinnen in de taal in kwestie. Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van de verschillen tussen de Engelse DCs in voorbeeld (6). In de DC in (6a), gemarkeerd door het onderschikkende voegwoord *that*, wordt de toekomstige tijd uitgedrukt (*will move*) en ziet het subject (*Paul*) er net zo als in een hoofdzin. In de DC in (6b) daarentegen, staat het werkwoord in de speciale *ing*-vorm, kan er geen tijdsmarkering worden uitgedrukt, en heeft het onderwerp de bezittelijke vorm (*Paul's*). Het eerste type DC, dat structureel gezien lijkt op een gewone hoofdzin, wordt in de literatuur *balanced* genoemd; het tweede type, dat in bepaalde opzichten afwijkt van de structuur van een hoofdzin, wordt *deranked* genoemd (Stassen 1985).

- (6) a. John regrets [that Paul will move to Finland].
 b. John regrets [Paul's moving to Finland].

In dit proefschrift onderzoek ik of er een relatie bestaat tussen de functionele flexibiliteit versus rigiditeit van de woordklassen in een bepaalde taal en de ingebedde zinnen in die taal. Meer in het bijzonder richt deze studie zich op de vraag in hoeverre het mogelijk is om op basis van het woordsoortensysteem van een taal te voorspellen wat de functionele mogelijkheden zullen zijn van

verschillende typen ingebedde zinsconstructies in die taal. Het antwoord op deze vraag is gebaseerd op een systematische analyse van de woordklassen en ingebedde zinnen in een groep van 50 talen met een maximale genealogische en geografische diversiteit (zie Appendix 1).

In het eerste gedeelte van dit boek (Hoofdstuk 2-4) wordt de theoretische en methodologische basis gelegd voor het eigenlijke onderzoek. Hoofdstuk 2 bespreekt een aantal vraagstukken met betrekking tot de definitie van woordklassen in talen, en de vergelijking van woordklassen tussen talen. Dit hoofdstuk begint met een kort overzicht van benaderingen in de typologie van woordklassen, aan de hand van verschillende soorten criteria die relevant zijn voor de definitie van woordklassen, te weten semantische, morfologische, syntactische, en pragmatische criteria (Givón 2001: 49; Sasse 1993b:196).

Vervolgens worden twee specifieke benaderingen binnen de typologie van woordklassen uitvoeriger besproken: de pragmatisch-syntactische theorie van Hengeveld en de universeel-typologische theorie van Croft. Binnen de eerstgenoemde benadering worden woordsoorten uitsluitend gedefinieerd in termen van de propositionele functie(s) die ze kunnen uitdrukken (Hengeveld 1992, Hengeveld et al. 2004, Hengeveld & Van Lier 2008, 2009). Hierbij wordt gebruik gemaakt van een functioneel domein bestaande uit twee dimensies. De eerste dimensie betreft de functionele oppositie tussen predicatie en referentie. Aangenomen wordt dat de functie van predicatie geprivilegieerd is ten opzichte van referentie, aangezien het tot stand brengen van referentie vereist dat een bepaalde eigenschap van die referent geprediceerd wordt. De tweede dimensie betreft het onderscheid tussen *hoofden* en *modificeerders* binnen constituenten. Hier is de aanname dat hoofden belangrijker zijn dan modificeerders, omdat hoofden de verplichte kern van een constituent vormen, terwijl modificeerders optioneel kunnen worden toegevoegd. De twee bovengenoemde functionele dimensies staan bovendien in een hiërarchische relatie tot elkaar. Terwijl alle talen op een zeker grammaticaal niveau het onderscheid tussen predicatie en referentie maken, lijkt het hoofd-modificeerder onderscheid niet altijd grammaticaal relevant te zijn. Om die reden wordt aangenomen dat de predicatie-referentie parameter een primaire rol heeft ten opzichte van de hoofd-modificeerder parameter. Deze drie dominantierelaties vormen samen een hiërarchische model, op basis waarvan een aantal specifieke voorspellingen gedaan wordt ten aanzien van mogelijke en onmogelijke woordsoortensystemen, in termen van de hoeveelheid en het soort functies dat door bepaalde woordklassen wordt uitgedrukt.

Uit het bovenstaande blijkt dat de Hengeveldiaanse benadering van woordsoortentypologie uitsluitend gebruik maakt van pragmatisch-syntactische criteria. Deze benaderingswijze is bekritiseerd door Croft (2000, 2001, 2005), volgens wie woordklassen gedefinieerd moeten worden op basis van een uitgebreidere set van criteria, waarbij ook de semantische betekenis van woorden en hun morfologische gedrag in aanmerking worden genomen. Binnen Croft's theorie worden woordsoorten gezien als prototypische combinaties van een semantische betekenis en een propositionele functie. Een prototypisch nomen verwijst naar een *object* (een ding) en heeft een referentiële functie; een prototypisch verbum verwijst naar een *actie* en heeft een predicatieve functie; en een prototypisch adjectief verwijst naar een *eigenschap* en heeft een modifierende functie. In crosslinguïstisch perspectief correleren deze typologische prototypen met bepaalde maten van morfo-syntactische markering: Als een woordklasse een prototypische combinatie van semantiek en pragmatiek representeert, dan gaat dit samen met relatief *minder* morfo-syntactische functie-indicatoren, en met *meer* mogelijkheden om morfologische onderscheidingen uit te drukken dan wanneer er sprake is van een niet-prototypische combinatie.

Croft's benadering resulteert in een typologie waarbij woordklassen niet direct vergelijkbaar zijn tussen talen. Aan de andere kant, voor de crosslinguïstische vergelijkbaarheid van de woordklassen in de Hengeveldiaanse benadering wordt ook een prijs betaald, namelijk het buiten beschouwing laten van bepaalde taalkundige feiten. Dit onderscheid tussen de twee benaderingen raakt aan een fundamentele kwestie binnen de taaltypologie, namelijk de vraag of er zoiets bestaat als een set van universele categorieën in menselijke taal (zie Haspelmath 2007; Newmeyer 2007).

Bovendien hebben de verschillen tussen de Hengeveldiaanse en de Croftiaanse benaderingen belangrijke gevolgen voor de discussie over zogenaamde *flexibele talen*, dat wil zeggen talen waarvan gezegd wordt dat ze geen woordklassen hebben, met name geen onderscheid tussen nomina en verba. Het meest heikele punt in deze discussie betreft *semantic shift*: kleine verschillen in de interpretatie van flexibele woorden of *lexemen*, die samenhangen met de verschillende functies waarin zulke lexemen kunnen voorkomen. Volgens sommige onderzoekers vereist flexibiliteit dat de interpretatie van lexemen in verschillende functies volledig compositioneel is (Evans & Osada 2005; Croft 2005), terwijl anderen juist beweren dat die interpretatie idiosyncratische kenmerken kan vertonen (Hengeveld & Rijkhoff 2005). In het laatste gedeelte van Hoofdstuk 2 betoog ik dat de

relevante taalkundige feiten verklaard kunnen worden door te onderkennen dat er in flexibele talen geen één-op-één-relatie bestaat tussen lexicale en syntactische categorisatie. Zulke talen hebben wel degelijk woordklassen, maar van een zodanige aard dat de klasse waartoe een woord behoort irrelevant is voor de functionele distributie van dat woord (Himmelman 2007; Don & Van Lier, *forthcoming*).

Hoofdstuk 3 bespreekt een aantal theoretische en typologische aspecten van ingebedde zinnen (DCs). Zoals eerder aangegeven kan de typologie van DCs vanuit twee perspectieven worden gezien. Ten eerste kunnen DCs, net als woordklassen, worden geassocieerd in termen van de propositionele functie(s) die ze kunnen uitdrukken. In het eerste deel van Hoofdstuk 3 gebruik ik het Hengeveldiaanse functionele model uit het vorige hoofdstuk om voorspellingen te doen over welk soort rigide en flexibele DC constructies wel en niet in talen zouden moeten kunnen voorkomen.

De tweede manier waarop DCs kunnen worden geassocieerd is op basis van hun interne morfo-syntactische eigenschappen. Deze eigenschappen kunnen worden gedefinieerd als specifieke combinaties van *verbale* features, die geassocieerd worden met hoofdzinnen, en *nominale* features, die typisch zijn voor lexicale uitdrukkingen (zie voorbeeld (6) hierboven). Functioneel-typologisch onderzoek laat zien dat zowel verbale als nominale features bepaalde hiërarchische patronen vertonen, wat onder meer tot uitdrukking komt in de volgorde waarin zulke features staan ten opzichte van het hoofd waar ze bij horen (een verbum of nomen). Deze vaste volgorde is iconisch gemotiveerd; het is een reflectie van de manier waarop en de mate waarin de afzonderlijke features de interpretatie van het hoofd beïnvloeden. Features die dicht bij het hoofd worden uitgedrukt hebben betrekking op de *semantiek* van het hoofd. Dit zijn met name de verbale categorieën tijd, aspect, en modaliteit (*tense, aspect, mood*, afgekort als TAM) en de nominale categorieën getal en geslacht. Features die verder van het hoofd verwijderd zijn hebben daarentegen geen directe invloed op de betekenis, maar zijn relevant voor de *syntactische* en *pragmatische* functie van de constructie waarin ze verschijnen. Dit geldt voor verbale congruentie en voor nominale (on)bepaaldheid en casusmarkering.

In een aanzienlijk aantal studies is onderzocht wat de invloed van deze verbale en nominale feature hiërarchieën is op de morfo-syntactische expressie van ingebedde zinnen (Comrie 1976; Noonan 1985/2007; Lehmann 1988; Koptjevskaja-Tamm 1993; Mackenzie 1996; Croft 1991, 2001; Dik 1997; Cristofaro 2003; Malchukov 2004, 2006; Dixon & Aikhenvald 2006). In

Hoofdstuk 3 beperk ik mij tot het bespreken van twee recente studies op dit gebied: Cristofaro's typologische studie van subordinatie (Cristofaro 2003) en Malchukov's typologische studie van nominalizaties (Malchukov 2004).

Cristofaro (2003) stelt een aantal correlaties vast tussen structurele aspecten van DCs. Deze correlaties kunnen als volgt worden samengevat: (i) het niet kunnen uitdrukken van TAM features impliceert het niet kunnen uitdrukken van verbale congruentie; en (ii) het uitdrukken van nominale features impliceert het verlies van verbale features. Cristofaro draagt drie typen functionele verklaringen aan voor deze afhankelijkheidsrelaties. Twee van de drie verklarende factoren zijn de fundamentele functionele principes van *Economie* en *Iconiciteit* (Haiman 1983). Deze principes verklaren het verlies van verbale features in DCs, inclusief het achterwege blijven van subject en/of object argumenten. Echter, noch *Economie* noch *Iconiciteit* kan verklaren waarom er ook *nominale* features in een DC kunnen verschijnen. Daarom stelt Cristofaro een derde factor voor: Zij betoogt dat DCs in cognitief opzicht niet worden beschouwd als onafhankelijke processen, maar worden geconstrueerd als dingen of eigenschappen. Aangezien verbale features niet relevant zijn voor processen, kunnen ze in DCs achterwege blijven. Bovendien kan het cognitief construeren van een DC als een ding of eigenschap leiden tot het uitdrukken van features die normaal gesproken horen bij lexicale constructies die dingen en eigenschappen uitdrukken: nomina en adjectieven.

Malchukov's (2004) studie levert in grote lijnen dezelfde generalisaties op als Cristofaro's onderzoek, maar geeft er een andere functionele verklaring voor, waarbij ik mij in dit proefschrift aansluit. Malchukov's onderzoek laat zien dat er in DC constructies vaker iets aan de hand is met verbale en nominale features die een externe positie innemen binnen hun respectievelijke hiërarchieën dan features met een meer interne positie. Om precies te zijn, het uitdrukken van een bepaalde nominale feature in een DC-constructie impliceert dat alle nominale met een meer externe positie óók kunnen worden uitgedrukt in die DC. Voor verbale features geldt dat het *niet* kunnen uitdrukken van een bepaalde feature impliceert dat alle meer externe features van de hiërarchie ook *niet* kunnen verschijnen. Volgens Malchukov moet de verklaring voor deze bevindingen gezocht worden in het feit dat externe features relevant zijn voor pragmatische en syntactische aspecten van de constructie waarin ze verschijnen, terwijl interne features betrekking hebben op de semantiek. Hoewel DCs de pragmatisch-syntactische functies van referentie en modificatie vervullen, hebben ze niet de semantische

betekenis van een ding of eigenschap (integendeel, ze drukken situaties of proposities uit). Dit verklaart waarom externe nominale (of adjectivische) features, die betrekking hebben op deze pragmatisch-syntactische functies, eerder uitgedrukt worden in DCs dan interne features. Bovendien verklaart dit waarom externe verbale features, die te maken hebben met de pragmatiek en syntaxis van *predicaties*, juist kunnen vervallen in DCs constructies.

Op basis van deze studies definieer ik in het laatste deel van Hoofdstuk 3 drie types van DC-constructies, in termen van hun specifieke combinaties van verbale en nominale features. Eén van deze types is vergelijkbaar met *balanced* DCs; de andere types zijn te beschouwen als twee verschillende soorten *deranked* DCs (zie boven). Deze classificatie wordt vervolgens gecombineerd met de DC-classificatie in termen van functionele mogelijkheden, zoals gedefinieerd in het eerste gedeelte van Hoofdstuk 3. Dit resulteert in een typologisch raamwerk voor DCs dat zowel hun functionele als hun vormelijke eigenschappen in aanmerking neemt.

Hoofdstuk 4 is het laatste hoofdstuk van het theoretische gedeelte van het boek. In dit hoofdstuk ga ik eerst in op de samenstelling van het sample van talen waarop mijn onderzoek gebaseerd is. Vervolgens formuleer en operationaliseer ik de specifieke hypotheses die in de rest van de studie worden getest. Deze hypotheses hebben de vorm van voorspellingen over afhankelijkheidsrelaties tussen de functionele mogelijkheden van woordklassen in specifieke talen en van verschillende structurele DC-types in die talen. Een aantal van deze voorspellingen is relatief breed van opzet; ze hebben betrekking op talen die enige flexibiliteit in hun woordsoortensysteem vertonen versus talen die geen enkele flexibiliteit vertonen, en de manier waarop dit verschil gereflecteerd wordt in de functionele eigenschappen van DCs. Andere voorspellingen zijn specifiek: ze zijn gericht op het identificeren van één-op-één relaties tussen woordsoorten met bepaalde functionele eigenschappen enerzijds en DCs met dezelfde eigenschappen anderzijds. Bovendien worden beide typen voorspellingen telkens op twee manieren geformuleerd: eerst zonder te differentiëren tussen verschillende structurele DC-types, en vervolgens in sets van sub-predicties die speciaal betrekking hebben op *balanced* DCs, dan wel op (verschillende soorten) *deranked* DCs.

Tenslotte wordt in Hoofdstuk 4 de methode uitgelegd die ik gebruik om deze hypotheses te toetsen. Elke voorspelling bevat twee parameters: één met betrekking tot woordklassen, de ander met betrekking tot DCs. Elke voorspelling wordt getoetst door de *geobserveerde frequenties* (het aantal

talen dat een bepaalde combinatie van woordklasse- en DC-kenmerken vertoont) te vergelijken met de *verwachte frequenties* (het aantal talen met deze combinatie dat je op basis van toeval zou verwachten). Om te bepalen of het verschil tussen de geobserveerde en verwachte frequenties statistisch significant is, wordt een Fischer's Exact test gebruikt. Wanneer er sprake is van een significante correlatie tussen een woordklasse-gerelateerd en een DC-gerelateerd structuurkenmerk, dan wordt de aard van deze afhankelijkheidsrelatie nader gespecificeerd door middel van een methode ontwikkeld door Maslova (2003).

Het tweede deel van dit proefschrift (Hoofdstuk 5-7) bevat de eigenlijke typologische gegevens. Om te beginnen wordt in Hoofdstuk 5 de classificatie van de woordklassen in de talen van mijn sample gepresenteerd. De aangetroffen woordsoortensystemen worden vergeleken met de woordsoortensystemen zoals voorspeld in Hoofdstuk 2. Hieruit blijkt dat de meeste voorspelde systemen ook inderdaad gevonden worden, in hun 'pure' vorm dan wel in een combinatie met een ander voorspeld systeem. In het algemeen suggereren deze data dat het in Hoofdstuk 2 gepresenteerde hiërarchische model in redelijke mate typologisch adequaat is.

De rest van Hoofdstuk 5 behandelt verschillende kwesties rondom de identificatie en vergelijking van woordklassen binnen en tussen talen. Deze problemen, die al in algemeen-theoretische zin aan orde kwamen in Hoofdstuk 2, hebben betrekking op het voorkomen van vage grenzen tussen woordklassen, van variabel distributioneel gedrag bij bepaalde subklassen, en van 'beperkte' woordklassen (kleine, gesloten klassen en klassen die bestaan uit afgeleide vormen). Ook wordt de uitdrukking van niet-verbale predicatie in de talen van het sample besproken. De laatste sectie van Hoofdstuk 5 betreft een toepassing van de theoretische noties over lexicale flexibiliteit, zoals voorgesteld in Hoofdstuk 2, op de relevant talen in het sample.

Hoofdstuk 6 beschrijft de classificatie van de DC-constructies in de sample talen, in termen van het in Hoofdstuk 3 ontwikkelde typologische raamwerk. Eerst worden de DC constructies geclassificeerd op basis van de propositionele functie(s) die ze kunnen uitdrukken. Het resultaat wordt vergeleken met de voorspellingen uit Hoofdstuk 3. De data laten zien dat alle voorspelde DC-types voorkomen, behalve degenen die (onder andere) de functie van hoofd van een predicatie zouden moeten kunnen uitdrukken. Deze bevinding duidt op een cognitief-semantisch gemarkeerde status van DCs ten opzichte van de functie van onafhankelijke predicatie, en/of

op een structurele beperking ten aanzien van het uitdrukken van finiete werkwoordsmorfologie op DCs.

In het tweede deel van Hoofdstuk 6 worden de interne morfo-syntactische eigenschappen van de DCs in de talen van het sample geïdentificeerd. Op basis van deze gegevens kan elke DC-constructie worden geclassificeerd als behorende tot één van de drie DC-types zoals gedefinieerd in Hoofdstuk 3. Aan het einde van Hoofdstuk 6 wordt deze classificatie geïntegreerd met de DC-classificatie op basis van functionele distributie.

Hoofdstuk 7 brengt de datasets uit Hoofdstuk 5 (woordklassen) en Hoofdstuk 6 (ingebiede zinnen) op systematische wijze met elkaar in verband, zodat de predicties uit Hoofdstuk 4 getest kunnen worden. De analyses wijzen uit dat er significante afhankelijkheidsrelaties bestaan tussen flexibele (in plaats van rigide) woordklassen en DCs; tussen zeer flexibele (in plaats van minder flexibele) woordklassen en DCs; en tussen woordklassen en *deranked* (in plaats van *balanced*) DCs. De correlaties in kwestie zijn asymmetrisch van aard, en kunnen als zodanig worden geïnterpreteerd als statistische fundamenten voor de formulering van implicatieve universalialia.

Meer in het bijzonder laten de resultaten in Hoofdstuk 7 zien dat de aanwezigheid in een bepaalde taal van een *deranked* DC-constructie met een hoge mate van flexibiliteit vereist dat die taal een zeer flexibel type woordklasse heeft. Dit betekent echter niet dat alle talen met veel flexibiliteit in hun woordklassensysteem ook flexibele *deranked* DC-constructies hebben. Bovendien wijzen de data uit dat zowel zeer flexibele woordklassen als zeer flexibele *deranked* DCs – onafhankelijk van elkaar – crosslinguïstisch zeldzame fenomenen zijn. Om die reden heeft de generalisatie dat maximale flexibiliteit bij *deranked* DCs afhankelijk is van maximale flexibiliteit in het woordklassensysteem niet veel verklarende potentie. Veel interessanter is de observatie dat, als er sprake is van zeer flexibele woordklassen in een taal, dit de kans aanzienlijk verhoogt dat die taal ook zoiets zeldzaams als flexibele *deranked* DC-constructies heeft. Dit betekent dat er wel degelijk een sterke tendens in talen bestaat om gelijke waarden te vertonen voor structurele parameters die betrekking hebben op het functionele gedrag van woordklassen en *deranked* DCs.

In tegenstelling tot de resultaten voor zeer flexibele woordklassen en *deranked* DCs, kunnen er geen significante correlaties worden vastgesteld tussen de aanwezigheid in talen van minder flexibele en rigide woordklassen enerzijds, en de aanwezigheid van *deranked* DC met hetzelfde functionele gedrag anderzijds. Bovendien wordt duidelijk uit de resultaten dat de

functionele patronen van *balanced* DCs in talen niet gerelateerd kunnen worden aan die van woordklassen in dezelfde talen.

In het derde en laatste deel van dit proefschrift (Hoofdstuk 8 en 9) worden de resultaten van het onderzoek nader becommentarieerd en worden de conclusies geformuleerd. Hoofdstuk 8 heroverweegt de bevindingen uit Hoofdstuk 7 vanuit een specifiek functionalistisch perspectief, dat verband houdt met het algemene complexiteitsniveau van taalsystemen en de verschillende manieren waarop dit niveau kan worden bereikt. Het verklarende raamwerk dat ik voorstel, is gefundeerd op recent functioneel-typologisch onderzoek, waaruit naar voren komt dat flexibiliteit en rigiditeit relatieve noties zijn, die in verschillende mate van toepassing kunnen zijn op bepaalde constructietypes, die weer behoren tot verschillende grammaticale niveaus. Deze studies laten zien dat de categoriale specificiteit van linguïstische constructies toeneemt – of hun flexibiliteit afneemt – naarmate ze structureel complexer worden. Deze generalisatie wordt in de literatuur *Principle of Increasing Categoriality* of *Principle of Staggering Level-dependent Categoriality* genoemd (Haig 2006, Lehmann 2008). Dit principe kan worden beschouwd als een specifieke invulling van een algemener functioneel complexiteitsprincipe, namelijk dat flexibiliteit of multifunctionaliteit in een bepaald deel van een grammaticaal systeem gecompenseerd moet worden met rigiditeit of categoriale specificiteit in een ander deel, opdat de functie van iedere constructie binnen een zin identificeerbaar is. Dit mechanisme wordt wel *Principle of Functional Transparency* genoemd (Frajzyngier & Shay 2003, cf. Hengeveld et al. 2004; Sinnemäki 2008).

In Hoofdstuk 8 bepleit ik dat *deranked* DCs, in tegenstelling tot *balanced* DCs, beschouwd kunnen worden als een secundair constructietype dat is afgeleid van een primaire lexicaal constructietype. Onder deze aanname voorspelt het *Principle of Increasing Categoriality* dat de mate van functionele flexibiliteit van een *deranked* DC-constructie in een bepaalde taal *kleiner of gelijk* moet zijn aan de flexibiliteit van een woordklasse in die taal die gebruikt wordt in tenminste één van dezelfde functies. Deze hypothese wordt bevestigd voor vrijwel alle relevante constructies in de sample talen. Dit betekent dat het *Principle of Increasing Categoriality* verklaart waarom flexibiliteit bij *deranked* DCs afhankelijk is van flexibiliteit in het woordsoortensysteem. Deze afhankelijkheidsrelatie, vastgesteld in Hoofdstuk 7, kan nu worden geïnterpreteerd als een beperking, opgelegd door de mate van flexibiliteit in het woordsoortensysteem van een taal, op de mate van flexibiliteit die is ‘toegestaan’ bij *deranked* DCs in die taal.

Bovendien werpt het *Principle of Increasing Categoriality* licht op de onverwachte resultaten uit Hoofdstuk 7, namelijk (i) het ontbreken van correlaties tussen minder flexibele woordklassen en *deranked* DCs met dezelfde functionele distributie, en (ii) het ontbreken van correlaties tussen verschillende rigide woordsoorten en rigide *deranked* DCs van hetzelfde type.

De eerste bevinding kan worden geïnterpreteerd als een geval van afnemende flexibiliteit bij DCs, in vergelijking met de woordklassen in kwestie. De relevante woordklassen zijn matig flexibel omdat ze (slechts) twee propositionele functies kunnen uitdrukken. Wanneer de DC-constructies minder flexibel zijn dan de woordklassen, dan resulteert dit automatisch in rigide constructies, die nog maar in één enkele functie gebruikt kunnen worden. Een gelijksoortige mechanisme verklaart waarom zelfs talen met zeer flexibele woordklassen toch rigide *deranked* DCs hebben (naast eventuele flexibele *deranked* DCs): dit is in overeenstemming met de voorspelling dat *deranked* DCs óf dezelfde flexibiliteit hebben als woordklassen, óf minder flexibiliteit (maar nooit méér).

Ten tweede kan het ontbreken van correlaties tussen rigide woordklassen en *deranked* DCs nu beter begrepen worden. Zoals verwacht blijkt in alle gevallen waar een taal een *deranked* DC-constructie gebruikt in een functie waarvoor een rigide woordklasse beschikbaar is, de DC-constructie óók rigide te zijn. Echter, in plaats van een *deranked* constructie, kan een taal ook een *balanced* DC gebruiken. Deze *balanced* DCs kunnen zowel rigide als flexibel zijn; uit Hoofdstuk 7 blijkt immers dat *balanced* DCs, die formeel niet afgeleid zijn van lexicale constructies, ook geen functionele verwantschap met woordklassen vertonen.

Hoewel *balanced* DCs en woordklassen dus formeel en functioneel ongerelateerd zijn, laat ik in het laatste deel van Hoofdstuk 8 zien dat de distributieve eigenschappen van *balanced* DCs wel in overeenstemming zijn met het meer algemene principe van *Functional Transparency*. Terwijl rigide *balanced* DCs per definitie functioneel transparant zijn, zijn flexibele *balanced* DCs – net als andere flexibele constructies – functioneel ambigu. De verwachting is daarom dat het gebruik van *balanced* flexibele DCs vereist dat er andere morfo-syntactische middelen in worden gezet om de inherente ambiguïteit van deze constructies te compenseren. Ik laat zien dat *balanced* flexibele DC constructies inderdaad samengaan met verschillende soorten disambiguerende strategieën. Soms zijn deze strategieën speciaal toegespitst op DC-constructies, zoals bij het gebruik van resumptieve pronomina, en in andere gevallen, zoals bij woordvolgorde-restricties, gaat het om strategieën

die een bredere functie vervullen bij het bewerkstelligen van functionele transparantie binnen het taalsysteem.

Met betrekking tot dit laatste punt is het interessant om te zien dat flexibele DCs – zowel *balanced* als *deranked* – in talen met zeer flexibele woordsoortensystemen vaak gebruik maken van dezelfde morfo-syntactische strategieën als die ingezet worden bij het functioneel disambiguëren van flexibele lexicale en andersoortige constructies in die talen. Dit duidt op een patroon waarbij talen met een hoge mate van lexicale flexibiliteit gebruik maken van een soort rasterwerk van morfo-syntactisch gemarkeerde *slots*, die gevuld kunnen worden met constructies van allerlei aard: niet alleen simpele woorden, maar ook complexere frases en ingebedde zinnen. Al deze meer en minder complexe constructietypes hebben de mogelijkheid (maar niet de noodzaak) om hun functionele flexibiliteit te behouden totdat ze worden ingevoegd in een *slot* die correspondeert met een bepaalde zinsfunctie.

In Hoofdstuk 9, tenslotte, worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek samengevat. Dit hoofdstuk sluit af met de concluderende observatie dat de verklarende principes van *Increasing Categoriality en Functional Transparency* gefundeerd zijn op het algemene *Economie* principe. De algemene taak om maximale categoriale specificiteit te bewerkstelligen wordt door talen verdeeld over de verschillende lexicale, morfologische, en syntactische middelen die ze tot hun beschikking hebben. Bovendien produceren complexiteitverhogende grammaticale processen meestal *output*-constructies die een minstens even hoge mate van categoriale specificiteit vertonen als hun *input*-constructies. Zo kan het verwerkingsgemak voor de taalgebruiker worden geoptimaliseerd.